

אוניברסיטת תל אביב

החוג למקרא

קהלת: אקזיסטנציאליזם מקראי על רקע ספרות החכמה

סמינר מ"א, שנתי, תשע"ז

מס' קורס : 0690.4280.01

המורה : ד"ר נועם מזרחי

מועד ומקום : יום ג, 15:10–11:45, רוזנברג 206

שעת קבלה : יום ב, 18:00–19:00, רוזנברג 118

אתר הקורס : <http://moodle.tau.ac.il>

דוא"ל : noam.m.mizrahi@gmail.com

תקציר

מכל ספרי המקרא, ספר קהלת הוא אולי הקרוב ביותר לרגישויות מודרניות ובמיוחד לזרם הפילוסופי הידוע בשם 'אקזיסטנציאליזם'. הסמינר יקנה כלים לקריאה צמודה בספר קהלת ולהבנת השקפותיו על רקע ספרות החכמה שהוא חלק ממנה, גם אם הוא משקיף עליה ממרחק ובמידה גדושה של ספקנות ואירוניה. בד בבד ננסה לראות כיצד קריאה בספר מבעד להגות מודרנית חושפת רבדים רעיוניים בלתי מוכרים בחיבור המקראי.

הנחיות, מטלות, ציון

- יש להביא תנ"ך מלא לכל שיעור.
- הנוכחות חובה (10%).
- עבודה סופית (90%) – רפראט בהיקף של כ-10 עמודים או עבודה סמינריונית בהיקף של כ-20 עמודים (לא כולל ביבליוגרפיה). שימו לב: יש להגיש טיוטה מלאה של העבודה בשיעור האחרון של סמסטר ב.

מבחר נושאים לדיון וקריאה

מבחר פירושים

פרשנות מסורתית

מקראות גדולות 'הכתר': חמש מגילות, בעריכת מנחם כהן, רמת גן תשע"ב.
שרה יפת ורוברט ב' סולטרס, פירוש רבי שמואל בן מאיר (רשב"ם) לקהלת, ירושלים תשמ"ה.

פרשנות ביקורתית

מיכאל פוקס, "קהלת", מגילות (עולם התנ"ך), בעריכת יעקב קליין, תל אביב תשנ"ג–תשנ"ט.
חיים אריה גינזברג, קהלת, תל אביב תשכ"א.

Christian David Ginsburg, *Cohleth: Commonly Called the Book of Ecclesiastes*, London 1861.

George A. Barton, *A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Ecclesiastes* (ICC), New York and Edinburgh 1909.

Robert Gordis, *Koheleth: The Man and his World – A Study of Ecclesiastes*,³ New York 1968.

Choon Leong Seow, *Ecclesiastes* (Anchor Bible), New York 1997.

Michael V. Fox, *A Time to Tear Down and a Time to Build up: A Rereading of Ecclesiastes*, Grand Rapids 1999.

א. מבוא להיבט המקראי

יאיר הופמן, "ספרות החכמה: משלי, איוב וקהלת", ספרות המקרא: מבואות ומחקרים, בעריכת צפורה טלשיר, ירושלים תשע"א, כרך א, עמ' 325–354.

Peter Machinist, "Fate, *miqreh*, and Reason: Some Reflections on Qohelet and Biblical Thought," in *Solving Riddles and Untying Knots: Biblical, Epigraphic, and Semitic Studies in Honor of Jonas C. Greenfield*, ed. Ziony Zevit, Seymour Gitin and Michael Sokoloff, Winona Lake 1995, pp. 159–175.

ב. מבוא להיבט הפילוסופי

אלכסנדר קליין ושמעון ספיר, "למשמעותו הפילוסופית של ספר קהלת לאור הגותו של אלבר קאמי", בד"ד – בכל דרכיך דעהו 19 (תשס"ח), עמ' 79–89.

Martin Shuster, "Being as Breath, Vapor as Joy: Using Martin Heidegger to Re-read the Book of Ecclesiastes," *Journal for the Study of the Old Testament* 33,2 (2008) 219–244.

Will Williams, "Ecclesiastes: Vanity, Grief, and the Distinctions of Wisdom," in *Kierkegaard and the Bible, I: The Old Testament*, ed. Lee C. Barrett and Jon Stewart, Farnham 2010, pp. 179–194.

ג. כותרת הספר

יואל וינברג, "תופעת ה'מחברות' בספרות המזרח הקדום ובמקרא", תשורה לשמואל: מחקרים בעולם המקרא, בעריכת צפורה טלשיר, שמיר יונה ודניאל סיון, באר שבע וירושלים תשס"א, עמ' 167–177.

ד. הפרולוג לספר

שרה יפת, "'הולך אל דרום וסובב אל צפון' (קהלת א, ו): למקורותיהן וגלגוליהן של המסורות הפרשניות", אור ליעקב: מחקרים במקרא ובמגילות מדבר יהודה לזכרו של יעקב שלום ליכט, בעריכת יאיר הופמן ופרנק פולק, ירושלים ותל אביב תשנ"ז, עמ' 141–166.

ה. קהלת על רקע ספרות המזרח הקדום

אליעזר (אד) גרינשטיין, "חכמים גם בלילה: הדו-שיח הבבלי בין האדון לעבדו וספר קהלת", בית מקרא מד,ב (תשנ"ט), עמ' 97–106.

איתמר כסלו, "קהלת והתמודדות עם המוות לאור התפישות במקרא ובספרות המזרח הקדום", בית מקרא נז,ב (תשע"ב), עמ' 28–51.

ו. קהלת כיצירה הלניסטית: ההתמודדות עם מורשת הפילוסופיה היוונית

David Winston, "Hellenistic Jewish Philosophy," in *History of Jewish Philosophy*, ed. Daniel H. Frank and Oliver Leaman, London 1997, pp. 38–61.

E. Horton, "Koheleth's Concept of Opposites as Compared to Samples of Greek Philosophy and Near and Far Eastern Wisdom Classics," *Numen* 19 (1972), pp. 1–21.

ז. היבטים בהגותו של קהלת

שמואל אברמסקי, קהלת: המלך, החכם והמשוחח ירא האלהים, [חמ"ד] תשמ"ט.

טובה פורטי, "לא לקלים המרוץ: חכם ונביא בוחנים את עקרון הסיבתיות", אור למאיר: מחקרים במקרא, בלשונות השמיות, בספרות חז"ל ובתרבויות עתיקות מוגשים למאיר גרובר במלאות לו שישים וחמש שנה, בעריכת שמיר יונה, באר שבע תש"ע, עמ' 317–329.

William H.U. Anderson, "Philosophical considerations in a genre analysis of Qoheleth," *Vetus Testamentum* 48,3 (1998) 289–300.

Jennifer Barbour, *The Story of Israel in the Book of Qohelet: Ecclesiastes as Cultural Memory*, Oxford 2012.

Stuart Weeks, *Ecclesiastes and Skepticism* (Library of Hebrew Bible/Old Testament Studies 541), London 2012.